

การศึกษาอาการที่พบบ่อย การประเมินอาการ และการจัดการกับอาการของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง
ที่รักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

ศุภัญญา จ้อยกล้า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่

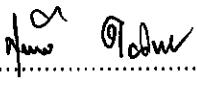
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

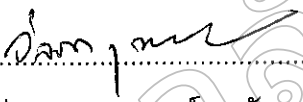
มิถุนายน 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

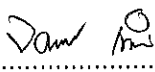
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ สุภัตญา จ้อยกล้า ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

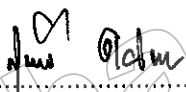
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

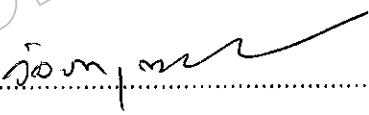

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.สุภาภรณ์ ดั่งแพง)

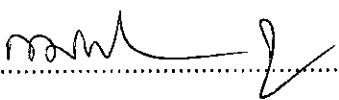

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา คุณทรงเกียรติ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.จอนมะจง เพ็งจาด)


.....กรรมการ
(ดร.สุภาภรณ์ ดั่งแพง)


.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา คุณทรงเกียรติ)


.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมณวิไล จิตศวรร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยบูรพา


.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 26 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2550

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา

จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำปีการศึกษา 2549

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความตั้งใจ ความมุ่งมั่นของผู้วิจัย และได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก ดร.สุภาภรณ์ ค้วงแพง ซึ่งเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา คุณทรงเกียรติ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. จอนพะจง เพ็งจาด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ให้กำลังใจ ตลอดจนทุ่มเทเวลาอันมีค่าปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และได้ประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ได้แก่ แพทย์หญิงวิไลพรรณ ริมชลา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรจันทร์ เพชรพิเชฐเชียร รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิน เกษมกิจวัฒนา คุณรัตนภรณ์ แจ่มจำรัส และคุณยุวดี ชีระศิลป์ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชลบุรี โรงพยาบาลกรุงเทพ พัทยา โรงพยาบาลสมิติเวช ศรีราชา โรงพยาบาลพญาไท ศรีราชา โรงพยาบาลกรุงเทพ จันทบุรี โรงพยาบาลสิริเวช จันทบุรี โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี โรงพยาบาลระยอง โรงพยาบาลกรุงเทพ ระยอง โรงพยาบาลเมืองฉะเชิงเทรา และโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช สระแก้ว รวมทั้งเจ้าหน้าที่แผนกไตเทียมทุกท่าน ที่กรุณาอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ แผนกไอ ชี ยู และไตเทียม โรงพยาบาลสิริเวช จันทบุรี ที่ให้การเอื้อเฟื้อทางด้านเวลาและกำลังใจ และขอขอบพระคุณผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมให้การวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังให้มีการพัฒนาความคิด ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและความภาคภูมิใจในวิชาชีพพยาบาล ขอขอบคุณอาจารย์พิริยา และอาจารย์นิพนธ์ สุภศรี ที่รักและมอบแต่สิ่งดี ๆ ให้กับศิษย์คนนี้เสมอมา

ขอบคุณบุคคลอันเป็นที่รักที่จุบประกายให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสดำเข้ามาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ที่ให้ทุกอย่างและเชื่อมั่นในตัวลูก ตลอดจนญาติพี่น้อง พี่ชายและเพื่อน ๆ ทุกท่านที่สนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณพี่ ๆ ร่วมรุ่นทุกท่านสำหรับการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันตลอดมา

46921561: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้ใหญ่; พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่)

คำสำคัญ: อาการที่พบบ่อย/ การจัดการกับอาการ/ ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่รักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

สุกัญญา จ้อยกล้า: การศึกษาอาการที่พบบ่อย การประเมินอาการ และการจัดการกับอาการของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่รักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม (SYMPTOMS, SYMPTOM EVALUATION AND SYMPTOM MANAGEMENT IN CHRONIC HEMODIALYSIS PATIENTS) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ตฤาภรณ์ ค้วงแพง, พย.ค., วัลภา คุณทรงเกียรติ, พย.ค. 111 หน้า. ปี พ.ศ. 2550.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อค้นหาอาการที่พบบ่อย การประเมินอาการ และการจัดการกับอาการที่เกิดขึ้นของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่รักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ณ หน่วยไตเทียม โรงพยาบาลของรัฐและเอกชน รวม 12 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบไม่แทนที่ จำนวน 220 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินอาการที่พบบ่อย การประเมินอาการ และการจัดการกับอาการของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาจากกรอบแนวคิดของดอดด์, แจนสัน และคณะ (Dodd, Janson et al., 2001) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. อาการที่พบบ่อยในขณะที่ฟอกเลือด 3 ลำดับแรกคือ เบื่อหน่าย หน้ามืดเวียนศีรษะ และตะคริว ส่วนใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือดอาการที่พบบ่อยคือ อ่อนเพลีย ไม่มีแรง หน้ามืดคล้ายจะเป็นลม และตะคริว
2. ระดับความถี่ และความรุนแรงของอาการที่พบบ่อยจากการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย
3. การจัดการกับอาการเบื้องต้นที่พบขณะฟอกเลือด ส่วนใหญ่ใช้วิธีเบี่ยงเบนความสนใจ สำหรับอาการอ่อนเพลีย/ ไม่มีแรงใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือด ส่วนใหญ่ใช้วิธีนั่ง/ นอนพักผ่อน
4. กลุ่มอาการที่คุกคามต่อชีวิตขณะฟอกเลือดมี 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้แก่ คลื่นไส้/ อาเจียน หัวใจเต้นเร็ว และเจ็บแน่นหน้าอก กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ไข้/หนาวสั่น หายใจลำบาก/เหนื่อย ปวดหลัง อึดอัด/ ไม่สุขสบายจากเคลื่อนไหวร่างกายลำบาก และวิตกกังวล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จัดการกับอาการด้วยตนเองและขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เมื่อไม่สามารถควบคุมอาการได้ โดยจัดการด้านร่างกายแบบไม่ใช้ยามากที่สุด และส่วนใหญ่ระบุว่าพยาบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการจัดการกับอาการที่เกิดขึ้น
5. กลุ่มอาการที่คุกคามต่อชีวิตใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือดมี 1 กลุ่ม คือ เบื่ออาหาร ปวดหลัง และวิตกกังวล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จัดการกับอาการด้วยตนเอง โดยจัดการด้านร่างกายแบบไม่ใช้ยามากที่สุด และส่วนใหญ่ระบุว่าญาติเป็นผู้ช่วยเหลือในการจัดการกับอาการที่เกิดขึ้น

ผลของการวิจัย สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่รักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ในด้านการประเมินและการช่วยเหลือผู้ป่วยในการจัดการกับอาการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทั้งในขณะที่ฟอกเลือด และใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือด นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้ยังเป็นพื้นฐานเพื่อศึกษาต่อในเรื่องของกลุ่มอาการและการจัดการกับกลุ่มอาการในผู้ป่วยกลุ่มนี้ต่อไป

46921561: MAJOR: ADULT NURSING; M.N.S (ADULT NURSING)

KEYWORDS: SYMPTOMS/ SYMPTOM MANAGEMENT/ CHRONIC RENAL FAILURE,
HEMODIALYSIS PATIENTS

SUKANYA JOIKLA: SYMPTOMS, SYMPTOM EVALUATION AND SYMPTOM
MANAGEMENT IN CHRONIC HEMODIALYSIS PATIENTS. ADVISORY COMMITTEE: SUPAPORN
DUANGPAENG, D.N.S., WANLAPA KUNSONGKEIT, Ph.D. 111 P. 2007.

The purposes of this descriptive research was to identify the common symptoms, symptom evaluation and to explore symptom management in 220 patients which was simple randommed from the hemodialysis unit of 12 hospitals of the eastern region of Thailand. Data were collected using the instrument which was developed based on The symptom management model of Dodd, Janson et al., 2001. Descriptive statistics were used to analyze the data. The results showed that:

1. The most common symptoms occurred during the hemodialysis were tiredness, syncope and muscle cramp. In 24 hour after the hemodialysis, the most common symptoms occurred were fatigue, syncope and muscle cramp.
2. Frequencies and severities of the common symptoms occurred in chronic hemodialysis patients were at the low level.
3. For the symptom management strategies, the subjects used changing attention such as reading, watching television to manage tiredness. In 24 hour after the hemodialysis, the subjects used to resting technique to manage fatigue.
4. Two clusters of symptom that threatening the life during the hemodialysis. First,; nausea/ vomitting, cardiac arrhythmia and chest pain. Second, fever/ chill, dyspnea, back pain, uncomfortable and anxiety. Most of the samples primarily managed the symptoms themselves and told the health providers when they could not control the symptoms. Most of the samples managed the symptoms by physiological management without using any medication. The most important person for help them to managed symptom was nurses.
5. A cluster of symptom that threatening the life in 24 hour after the hemodialysis included : anorexia, back pain and anxiety Most of the samples managed the symptoms themselves. Most of the samples managed the symptoms by physiological management without using any medication. The most important person for help them to managed symptom was the parents.

The results of this study provide evidence for implement quality of care in chronic hemodialysis patients and for the base line data for further study.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามในการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
โรคไตเรื้อรัง.....	9
การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	12
ผลกระทบของโรคไตเรื้อรังที่รักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	17
การจัดการกับอาการของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่รักษาด้วยเครื่องไตเทียม.....	29
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	42
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	43
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
4 ผลการวิจัย.....	46
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคไต เรื้อรังที่ได้รับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	46
ส่วนที่ 2 อาการที่พบบ่อย การประเมินอาการและการจัดการกับอาการของ ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่รักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	52
ส่วนที่ 3 กลุ่มอาการที่คุกคามต่อชีวิต และการจัดการกับกลุ่มอาการที่เกิดขึ้น ของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	61
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผล.....	71
ข้อเสนอแนะ.....	80
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก.....	89
ภาคผนวก ก.....	90
ภาคผนวก ข.....	104
ภาคผนวก ค.....	106
ภาคผนวก ง.....	109
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	111

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงพยาบาล.....	38
2	ขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงพยาบาลที่เก็บจริง.....	39
3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล.....	47
4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วย.....	49
5	จำนวนและร้อยละของอาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	52
6	จำนวนและร้อยละของอาการที่พบบ่อยใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	53
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความถี่ และระดับความมากน้อยของ ความถี่ของอาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	54
8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความถี่และระดับความมากน้อยของ ความถี่ของอาการที่พบบ่อยใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	55
9	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความรุนแรงและระดับความมาก น้อยของความรุนแรงของอาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	56
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความรุนแรงและระดับความมากน้อย ของความรุนแรงของอาการที่พบบ่อยใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	57
11	จำนวนและร้อยละของวิธีการจัดการกับอาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	58
12	จำนวน และร้อยละของวิธีการจัดการกับอาการที่พบบ่อยใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการ ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	59
13	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ถึงอาการที่คุกคามต่อชีวิตขณะฟอกเลือด ด้วยเครื่องไตเทียม.....	61
14	การจำแนกกลุ่มอาการที่พบร่วมกันและคุกคามต่อชีวิตขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังโดยอาศัยเทคนิค Hierarchical Cluster Analysis ...	62
15	จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิธีการจัดการกับกลุ่มอาการที่ คุกคามต่อชีวิตขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
16 จำนวนและร้อยละของวิธีการจัดการกับกลุ่มอาการที่ถูกถามต่อชีวิตขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม จำแนกตามวิธีการจัดการด้วยตนเองและขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เมื่อไม่สามารถควบคุมอาการได้.....	35 63
17 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ถึงอาการที่ถูกถามต่อชีวิตใน 24 ชั่วโมงแรก หลังการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	64
18 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิธีการจัดการกับกลุ่มอาการที่ถูกถามต่อชีวิตต่อชีวิตใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	65
19 จำนวนและร้อยละของวิธีการจัดการกับกลุ่มอาการที่ถูกถามต่อชีวิตใน 24 ชั่วโมงแรก หลังการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม จำแนกตามวิธีการจัดการด้วยตนเอง.....	65
20 จำนวนและร้อยละของ เหตุผลในการเลือกปฏิบัติ/ ผลลัพธ์การจัดการกับอาการ และบุคคลที่ช่วยจัดการกับอาการในขณะฟอกเลือด และใน 24 ชั่วโมงแรกหลังการฟอกเลือด.....	66

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 รูปแบบแนวคิดการจัดการอาการ.....	31
-----------------------------------	----

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University